

POSTANOWIENIE

Dnia 8 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania I. B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.
z udziałem zainteresowanej D. S.
o ubezpieczenie społeczne,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 8
listopada 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od I. B. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 12 czerwca 2017 r. oddalił apelację ubezpieczonej I. B. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 12 października 2016 r., którym zmieniono decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 11 czerwca 2015 r., stwierdzającą, że ubezpieczona, jako pracownik u płatnika składek J., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym od dnia 12 lutego 2014 r. w ten sposób, że ustalono, iż I. B. podlegała pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu

zatrudnienia u płatnika składek od dnia 10 maja 2014 r. oraz oddalono odwołanie w pozostałym zakresie.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że nie można uznać, aby ubezpieczona od dnia 12 lutego 2014 r. do dnia 9 maja 2014 r. rzeczywiście świadczyła pracę na rzecz płatnika składek na podstawie zawartej przez strony umowę o pracę z dnia 12 lutego 2014 r. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że w dniu 31 stycznia 2014 r. ubezpieczona podjęła decyzję o rozpoczęciu leczenia operacyjnego, a oczywistym było, że po zabiegu będzie niezdolna do pracy. A zatem podpisując umowę o pracę w rzeczywistości nie zamierzała jej wykonywać. Dokumentacja lekarska ponadto potwierdza, że przed zawarciem spornej umowy ubezpieczona była w bardzo złym stanie psychicznym (stany depresyjne), co również wykluczało jej zdolność do pracy. W dniach od 20 do 28 lutego 2014 r. i od 1 marca do 9 maja 2014 r. przebywała na zwolnieniach lekarskich z powodu niezdolności do pracy, przy czym pierwszy z tych okresów był zaplanowany w związku z leczeniem operacyjnym. Wobec tego nie sposób uznać, że realizowała wówczas postanowienia umowy o pracę ani że miała taki zamiar. Sama D.S. potwierdziła, że ubezpieczona nie czuła się na siłach podjąć nowej pracy z uwagi na problemy zdrowotne oraz że nie rozpoczęła świadczenia pracy w dniu podpisania umowy o pracę. Nie przedstawiła również jakichkolwiek dowodów potwierdzających, że ubezpieczona wykonywała na jej rzecz pracę w lutym 2014 r. W konsekwencji, w ocenie Sądu Apelacyjnego, strony nie dążyły do zawarcia stosunku pracy, lecz podpisały sporną umowę dla pozorów, mając świadomość, że ubezpieczona podejmie pracę wówczas, gdy jej stan zdrowia się poprawi. W tej sytuacji w okresie od dnia 12 kwietnia 2014 r. do dnia 9 maja 2014 r. nawiązany stosunek prawny nie spełniał przesłanek z art. 22 k.p. Ubezpieczona rzeczywiście świadczyła pracę na rzecz płatnika składek dopiero od dnia 10 maja 2014 r. Z tego względu dopiero od tej daty mogła być objęta ubezpieczeniami społecznymi, zgodnie z art. 6 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm., dalej jako ustawa systemowa), a sporna umowa o pracę jest dotknięta częściową nieważnością (art. 58 § 3 k.p.c.).

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiodła ubezpieczona I. B.,

zaskarżając wyrok w całości oraz wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w innym składzie, a w przypadku stwierdzenia podstaw o uchylenie w całości wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania temu Sądowi w innym składzie, ewentualnie o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji i odwołania oraz o zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za postępowanie kasacyjne.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie: 1) art. 26 k.p. w związku z art. 29 § 1 ust. 5 k.p., przez niewłaściwą interpretację i przyjęcie, że uznanie nieważności umowy o pracę w części dotyczącej terminu rozpoczęcia pracy umożliwia przyjęcie, iż terminem rozpoczęcia umowy o pracę pozostaje nie dzień zawarcia umowy o pracę, lecz dzień faktycznego rozpoczęcia wykonywania tej umowy, podczas gdy w świetle art. 26 k.p., w przypadku braku zgodnych oświadczeń woli stron co do terminu rozpoczęcia wykonywania pracy, terminem tym pozostaje dzień zawarcia umowy o pracę; 2) art. 233 § 1 k.p.c., przez dowolną ocenę dowodów przejawiającą się niewłaściwym przyjęciem, że: - skarżąca nie pozostawała w stosunku pracy w dniach od 12 lutego do 9 maja 2014 r. i nie miała zamiaru świadczyć pracy na rzecz pracodawcy, a sporna umowa o pracę miała na celu wyłącznie objęcie jej ubezpieczeniami społecznymi, - oświadczenia woli stron zostały złożone dla pozorów, co skutkowało uznaniem spornej umowy za nieważną w części dotyczącej terminu rozpoczęcia pracy, przy jednoczesnym przyjęciu, iż umowa o pracę wywoływała skutki prawne od dnia 10 maja 2014 r., - skarżąca w dniach od 12 do 19 lutego 2014 r. nie wykonywała pracy na rzecz płatnika składek, chociaż z akt sprawy jednoznacznie wynika, że realizowała powierzone jej obowiązki pracownicze.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca uzasadniła koniecznością rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego w kwestii, czy uznanie nieważności umowy o pracę w części dotyczącej terminu rozpoczęcia pracy, umożliwia w świetle art. 26 k.p. przyjęcie, iż pomimo że umowa ta pozostaje ważna co do pozostałych elementów (wynagrodzenia, rodzaju pracy oraz wymiaru

czasu pracy), terminem rozpoczęcia pracy pozostaje dzień faktycznego jej podjęcia przez pracownika, a nie dzień zawarcia umowy o pracę, zgodnie z art. 26 k.p. Zdaniem skarżącej, skarga jest także oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) i oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W pierwszej kolejności należy wspomnieć, że ujęte w skardze przesłanki

przedsądu wzajemnie się wykluczają. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). To co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistością skargi jest stawianie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy ani wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2008 r., V CSK 550/07, niepublikowane; z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662; z dnia 23 marca 2012 r., I CSK 497/11, LEX nr 1288609; z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990; z dnia 20 marca 2014 r., I CSK 343/13, LEX nr 1523355; z dnia 15 października 2015 r., I PK 3/15, LEX nr 2021593).

Niezależnie od powyższego wskazać trzeba, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć też problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla

rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

W skardze kasacyjnej brak istotnego zagadnienia prawnego w takim rozumieniu. Przedstawione zagadnienie skarżąca opiera na założeniu, że skoro według art. 26 k.p. określenie w umowie o pracę daty rozpoczęcia pracy przesądza o tym, że stosunek pracy powstaje w tej właśnie dacie (niezależnie od tego, czy pracownik przystąpi do wykonywania pracy), a według art. 8 ust. 1 ustawy systemowej za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy oraz myśl art. 13 pkt 1 tej ustawy pracownicy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym od dnia nawiązania stosunku pracy, to obowiązek ubezpieczeń co do zasady następuje w terminie określonym w umowie jako dzień rozpoczęcia pracy. Niemniej jednak skarżąca nie bierze pod uwagę, że z poczynionych przez Sądy obu instancji ustaleń faktycznych wynika, iż zawierając sporną umowę o pracę jej strony z góry zakładały, że skarżąca w lutym 2014 r. nie będzie realizować postanowień umowy w związku z planowanym zabiegiem operacyjnym, a pracę faktycznie podejmie wraz z zakończonym leczeniem, co nastąpiło w dniu 10 maja 2014 r. Z ustaleń tych ponadto wynika, że w dniach od 12 lutego do 9 maja 2014 r. strony nie miały zamiaru realizować obowiązków wynikających z umowy o pracę, a jedynym celem zawarcia tej umowy było umożliwienie skarżącej skorzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tytułu choroby. Na podstawie tych ustaleń Sądy przyjęły, że skoro przy składaniu oświadczeń woli obie strony z góry zakładają, że nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy, określoną w art. 22 k.p., to umowa taka musi zostać uznana za pozorną (art. 83 § 1 k.c.), a więc nieważną. Przedstawione wyżej ustalenia powodują, że sformułowane w skardze „zagadnienie prawne” wykracza poza

podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku, a jego wyjaśnienie nie jest konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy. Ocena, czy przy zawieraniu umowy o pracę miała miejsce pozorność oświadczeń woli jest elementem ustalenia stanu faktycznego sprawy i dlatego rozpatrywana jest w kategoriach ustalenia faktów, a nie wykładni prawa. Kwestia pozorności umowy o pracę jest okolicznością faktyczną, podlegającą ustaleniu przez sądy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 września 1999 r., II UKN 7/99, OSNAPiUS 2000 nr 23, poz. 865). Ustalenie przez sądy pozorności czynności prawnej obejmuje treść złożonych oświadczeń woli, zamiar wywołania skutków prawnych lub brak takiego zamiaru i akt utajnienia pozornego charakteru dokonywanej czynności prawnej. Konsekwencją tego jest przyjęcie, że w razie niepowołania podstawy kasacyjnej objętej art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. (czyli naruszenia przepisów postępowania, mającego istotny wpływ na wynik sprawy), ustalenie to nie podlega kontroli kasacyjnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1997 r., I CKN 51/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 79; z dnia 27 lipca 2000 r., IV CKN 91/00, LEX nr 52450; z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 1233/00, LEX nr 536988; z dnia 9 listopada 2007 r., V CSK 278/06, LEX nr 467478).

Skarżąca we wniesionej skardze nie powołała adekwatnej podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., ponieważ w ramach naruszenia przepisów postępowania podniosła wyłącznie zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Tymczasem w art. 233 § 1 k.p.c. zostały uregulowane zasady oceny przez sąd wiarygodności i mocy dowodów, a zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. W konsekwencji art. 233 § 1 k.p.c. nie może stanowić uzasadnionej podstawy skargi kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2014 r., I PK 309/13, LEX nr 1494015 oraz z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681). Brak innych skutecznych proceduralnych podstaw skarg kasacyjnych oznacza, że poczynione w sprawie ustalenie stanu faktycznego nie zostało w skardze zakwestionowane przez przytoczenie zarzutu naruszenia konkretnego przepisu regulującego sposób przeprowadzenia postępowania dowodowego i dokonywania ustaleń faktycznych, zatem Sąd Najwyższy był związany przedstawionymi wyżej ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Kwalifikację

ustalonych wiążąco okoliczności faktycznych w aspekcie pozorności, skarżący może kwestionować w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), podnosząc zarzut niewłaściwego zastosowania art. 83 § 1 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13, LEX nr 1477453). Jednak takiego zarzutu w ramach naruszenia przepisów prawa materialnego skarżący nie podnosi, ograniczając się w ramach tej podstawy skargi kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) wyłącznie do zarzutu naruszenia art. 26 k.p., który nie stanowił podstawy zaskarżonego rozstrzygnięcia. W konsekwencji przedstawianie w skardze kasacyjnej jako istotnego zagadnienia prawnego problemu, który dotyczy sfery faktów, a nie wykładni prawa, nie może być podstawą przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 312/11, LEX nr 121542).

Odnosząc się natomiast do przywołanej w rozpoznawanej skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej należy zauważyć, że powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej zobowiązuje go do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 36/18, LEX nr 2508116; z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 127/17, LEX nr 2496323; z dnia 16 kwietnia 2018 r., IV CSK 531/17; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I UK 240/17, LEX nr 2498086 i powołane tam orzeczenia). Oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi bowiem wówczas, gdy z samej jej treści wynika w sposób jednoznaczny, że wskazane w skardze podstawy zasługują na uwzględnienie. Oznacza to, że z argumentów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, bez konieczności dokonywania pogłębionej analizy prawnej lub czynności procesowych sądu, wynika jaskrawa sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni i niepozostawiającymi sądowi swobody oceny albo z podstawowymi zasadami orzekania obowiązującymi w demokratycznym państwie prawa. O ile bowiem do uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawy są usprawiedliwione, o tyle do przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędna jest jej

oczywista zasadność w wyżej przedstawionym rozumieniu. Skarżąca powyższych wymagań nie spełniła, bowiem ograniczyła się wyłącznie do lakonicznego stwierdzenia, że „skarga jest oczywiście uzasadniona”.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c. w związku z art. 98 § 1 k.p.c.).